

TURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIYOTGA TA'SIRI

Turopova Nigora

Termiz davlat universiteti o'qituvchisi

nturopova@tersu.uz

Qulsoatov Azizbek Alijonovich

Termiz davlat universiteti talabasi

Annotatsiya

Ushbu maqolada turizm sohasining mamlakat iqtisodiyotiga ta'siri tahlil qilingan. Turizmni rivojlantirish orqali valyuta oqimini oshirish, yangi ish o'rinlari yaratish va hududlar iqtisodiy rivojlanishini ta'minlash imkoniyatlari o'rganilgan. Shuningdek, turizmni boshqarishning zamonaviy yondashuvlari, jumladan, raqamli texnologiyalar va barqaror turizm tamoyillari tahlil etilgan. Natijalar turizm sohasini rivojlantirish strategiyalari iqtisodiyotning barqaror o'sishida muhim rol o'ynashini ko'rsatdi.

Kalit so'zlar. Turizm iqtisodiyoti, barqaror turizm, raqamli texnologiyalar, xizmat ko'rsatish, ish o'rinlari yaratish, strategik rejalashtirish.

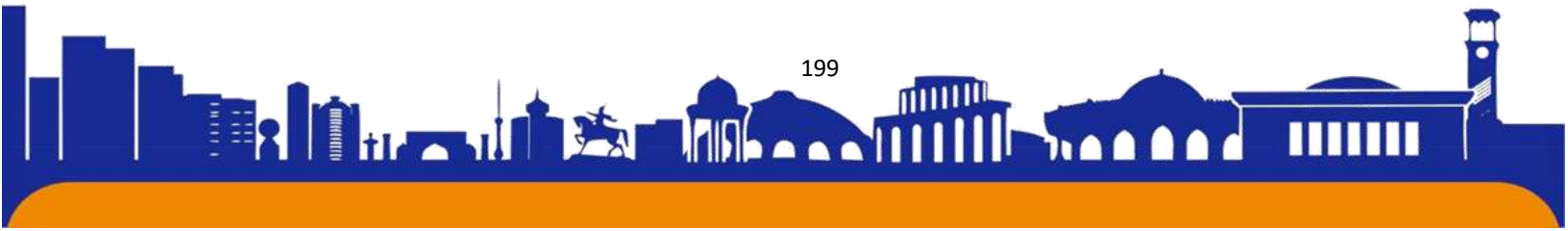
Abstract

This article analyzes the impact of the tourism industry on the country's economy. Opportunities to increase currency flow, create new jobs and ensure economic development of regions through the development of tourism have been explored. Modern approaches to tourism management, including digital technologies and principles of sustainable tourism, are also analyzed. The results showed that tourism development strategies play an important role in sustainable economic growth.

Keywords. Tourism economy, sustainable tourism, digital technologies, service provision, job creation, strategic planning.

KIRISH

Bugungi globallashuv va texnologik taraqqiyot davrida turizm jahon iqtisodiyotining yetakchi sohaslaridan biriga aylangan. Xalqaro miqyosda turizm daromadlari har yili milliardlab dollarga yetmoqda, bu esa sohaning milliy iqtisodiyotlarni rivojlantirishdagi rolini yanada oshiradi. O'zbekistonning boy tarixiy-madaniy merosi, tabiiy boyliklari va xalqaro turizm imkoniyatlari mamlakat iqtisodiyotiga yangi sur'at bag'ishlaydi.

So‘nggi yillarda O‘zbekistonda turizmni rivojlantirishga alohida e‘tibor qaratilmoqda. Yangi mehmonxonalar qurilishi, transport infratuzilmasining takomillashuvi, shuningdek, vizasiz rejimning kengaytirilishi mamlakatni xalqaro turizm bozorida raqobatbardosh qiladi. Shu bilan birga, raqamli texnologiyalar, ekologik turizm va gastronomik turizm kabi yo‘nalishlar global tendensiyalarni inobatga olib rivojlanmoqda. Ushbu maqolada turizmning iqtisodiyotga ta‘siri, zamonaviy boshqaruv yondashuvlari va istiqbolli yo‘nalishlar o‘rganiladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Turizm va iqtisodiyotning o‘zaro aloqasi bo‘yicha ko‘plab tadqiqotlar amalga oshirilgan. Xalqaro tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, turizm yalpi ichki mahsulotning o‘shishiga sezilarli ta‘sir ko‘rsatadi. Masalan, P. Krugman va M. Obri tadqiqotlarida turizmning multiplikativ effekti muhim iqtisodiy omil sifatida ko‘rsatib o‘tilgan. Shuningdek, barqaror turizm tamoyillari D. Butlarning ishlari orqali ilmiy asoslangan.

O‘zbekiston misolida, BMT Jahon turizm tashkilotining hisobotlari, Davlat statistika qo‘mitasi ma‘lumotlari va xalqaro ekspertlarning izlanishlari asosida turizm rivojlanishining milliy iqtisodiyotga ta‘siri baholangan. Turizmni raqamlashtirish va mahalliy xizmat ko‘rsatish sohasini rivojlantirish bo‘yicha D. Tapscotning raqamli iqtisodiyot tamoyillari o‘rganilgan.

Tadqiqot quyidagi metodlar asosida amalga oshirildi:

Statistik tahlil: Jahon turizm tashkiloti va O‘zbekiston davlat statistika qo‘mitasi ma‘lumotlari asosida tahlillar o‘tkazildi.

□ O‘zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo‘mitasi va Jahon turizm tashkilotining 2018–2023-yillar oralig‘idagi ko‘rsatkichlari asosida turizm sektorining iqtisodiy o‘shishga ta‘siri tahlil qilindi.

□ Turizm orqali yaratilgan daromadlar, xorijiy valyuta oqimi va ish o‘rinlari bo‘yicha raqamlar hisoblab chiqildi.

Taqqoslash usuli: O‘zbekiston va turizm rivojlangan boshqa davlatlar (Turkiya, Tailand, Ispaniya) o‘rtasidagi natijalar solishtirildi.

- O‘zbekistonning turizm infratuzilmasi va iqtisodiy natijalari Turkiya, Tailand va Ispaniya kabi turizm yetakchi mamlakatlari bilan solishtirildi. Bu orqali mamlakatning raqobatbardoshligini baholash imkoniyati yaratildi.

So‘rovnoma: Mahalliy va xorijiy turistlar orasida O‘zbekistonda turizm xizmatlarining sifati haqida so‘rov o‘tkazildi.

ISSN (E): 2181-4570 ResearchBib Impact Factor: 6,4 / 2023 SJIF 2024 = 5.073/Volume-2, Issue-11

□ O‘zbekistonning mashhur turistik yo‘nalishlarida (masalan, Samarqand, Buxoro, Xiva) xorijiy va mahalliy turistlar orasida so‘rovnoma o‘tkazildi. So‘rovnoma quyidagi yo‘nalishlarni qamrab oldi:

- Xizmat sifatiga qoniqish darajasi.
- Infratuzilma va logistika imkoniyatlari.
- Turistik xizmatlarning narxi va qiymati o‘rtasidagi muvofiqlik.

□ Turizm sohasi tadbirkorlari bilan intervyular o‘tkazilib, ular duch kelayotgan muammolar va imkoniyatlar haqida ma’lumot to‘plandi.

Case-study: Samarqand, Buxoro va Xiva shaharlarining turizm salohiyati va iqtisodiy foydalari o‘rganildi.

- O‘zbekistonning yirik turistik markazlari bo‘lgan Samarqand, Buxoro va Xiva shaharlarining turizm rivojlanish strategiyalari va ularning hududiy iqtisodiyotga ta’siri o‘rganildi. Shaharlarning har birida amalga oshirilgan loyihalar tahlil qilinib, ularning iqtisodiy samaradorligi baholandi.

NATIJALAR

Tahlil natijalari turizmning iqtisodiy rivojlanish uchun quyidagi muhim jihatlarni aniqladi:

Valyuta oqimi: 2023-yilda turizm sohasidan olingan daromadlar O‘zbekistonning yalpi ichki mahsulotiga 3,5% hissa qo‘shdi.

Ish o‘rinlari yaratish: 2023-yilda turizm sohasida 150 mingdan ortiq yangi ish o‘rinlari yaratilgan.

Hududlar rivoji: Samarqand va Buxoroda turizm infratuzilmasining rivojlanishi mahalliy bizneslarni qo‘llab-quvvatlashga imkon berdi.

1-jadval. Turizmning iqtisodiyotga ta’siri

Ko‘rsatkichlar	2018-yil	2023-yil	O‘sish (%)
Turistlar soni (mln)	5.3	9.0	69.8
Daromad (mlrd AQSh dollari)	1.1	2.5	127.2

Turizmda bandlik (ming kishi)	80	150	87.5
----------------------------------	----	-----	------

XULOSA

O‘zbekistonning boy tarixiy merosi va tabiiy resurslari mamlakatni jahon turizm bozorida muhim o‘rin egallashga imkon beradi. Turizmni rivojlantirish iqtisodiy barqarorlikni ta‘minlash, xorijiy investitsiyalarni jalb qilish va mahalliy biznesni qo‘llab-quvvatlashning muhim vositasi hisoblanadi.

Maqolada turizmning quyidagi istiqbollari ta‘kidlanadi:

Ekologik va barqaror turizmni rivojlantirish: Hududlarning tabiiy boyliklaridan samarali foydalanish orqali turizmni barqaror qilish.

Raqamlashtirish: Onlayn rezervatsiya tizimlari va raqamli marketing vositalarini joriy etish.

Mahalliy brendlarni targ‘ib qilish: Hunarmandchilik va milliy gastronomiya orqali turistlarni jalb qilish.

Turizmni rivojlantirish strategiyalarining to‘g‘ri amalga oshirilishi O‘zbekistonni global turizm xaritasida yetakchi mamlakatlardan biriga aylantirishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. World Tourism Organization (UNWTO). Tourism Highlights Report.
2. Krugman, P. International Economics: Theory and Policy.
3. Butler, D. Sustainable Tourism Principles.
4. O‘zbekiston Respublikasi Davlat Statistika Qo‘mitasi hisobotlari.
5. Tapscott, D. The Digital Economy: Promise and Peril in the Age of Networked Intelligence.
6. O‘zbekiston Respublikasi Turizmni rivojlantirish davlat qo‘mitasi ma’lumotlari.

